

2.ÜNİTE – BİRİNCİ BÖLÜM

PSİKOLOJİNİN TEMEL SÜREÇLERİ

KONU BAŞLIKLARI

1. DAVRANIŞIN OLUŞUM SÜRECİ
2. PSİKOLOJİK SÜREÇLERLE BİYOLOJİK YAPI ARASINDAKİ İLİŞKİ
 - 2.1. Psikolojik Süreçlerin ve Davranışların Beyin Yapısıyla İlişkisi
 - 2.2. Psikolojik Süreçlerin ve Davranışların Genlerle İlişkisi
3. KALITIM VE ÇEVRENİN PSİKOLOJİK SÜREÇLERE VE DAVRANIŞLARA ETKİSİ
4. YAŞAM BOYU GELİŞİM
5. GELİŞİM DÖNEMLERİNİN TEMEL ÖZELLİKLERİ
6. ORGANİZMA VE ÇEVRE İLİŞKİSİ
7. DUYUMUN ÖZELLİKLERİ VE TEMEL DUYUM BİLGİLERİ
8. ALGI SÜRECİ
 - 8.1 Algının Oluşması İçin Gerekli Şartlar
 - 8.2 Duyum Ve Algı Arasındaki Farklar
9. ALGININ ÖZELLİKLERİ
 - 9.1 ALGI ALANI
 - 9.2 ALGI DAYANAĞI
 - 9.3 ALGIDA SEÇİCİLİK VE DİKKAT
 - 9.4 ALGIDA DEĞİŞMEZLİK
 - 9.5 ALGIDA ORGANİZASYON (ÖRGÜTLEME)
 - 9.6 UZAY (MEKÂN) ALGISI
 - 9.7 ZAMAN ALGISI
10. ALGI YANILMALARI
 - 10.1 İLLÜZYON (Yanılsama)
 - 10.2 HALÜSİNASYON (Sanrı)
 - 10.3 İllüzyon Ve Halüsinasyon Arasındaki Farklar
11. ALGIYI ETKÜLEYEN FAKTÖRLER
 - 11.1 İç Etkenler
 - 11.2 Dış Etkenler

1. DAVRANIŞIN OLUŞUM SÜRECİ

Davranış: Organizmanın iç ve dış uyarıcılara karşı gösterdiği her türlü gözlenebilir ve ölçülebilir tepkiye davranış denir.

Bu tepkiler; yürümek, koşmak gibi doğrudan gözlenebilen vücut hareketleri ya da doğrudan gözlenemeyen duygu ve düşünceler olabilir. Doğrudan veya dolaylı olarak gözlenemeyen sadece bazı aletler yardımıyla ölçülebilen adrenalin seviyesinin artması gibi tepkiler de davranış olarak kabul edilir.

Zihinsel süreçler ise dikkat, algılama, problem çözme, hatırlama, rüya görme, hayal kurma gibi doğrudan gözlenemeyen ancak organizmanın davranışını etkileyip yönlendiren, beyin temelli işlemlerdir. Duyum, algı, öğrenme, bellek, hatırlama, kişilik gibi psikolojik süreçlerin tümü uyarıcı ve davranış arasında yer alır.

Psikoloji biliminin tarihsel gelişiminde araştırma konuları aşağıdaki gibi gelişim ve değişim göstermiştir.

RUH – ZİHİN – BİLİNÇ – DAVRANIŞ – BİLİŞ - BİLİŞ VE ZİHİN

Klasik davranışçılık ekolünde bireyi davranışa iten sebep her zaman uyarıcı olarak adlandırılır. Bu durum psikolojide şu şemayla gösterilir: UYARICI (U) – DAVRANIŞ (D)

Yeni davranışçılık ekolünde ise U-D ilişkisi yeterli görülmemiş ve Uyarıcı-davranış ilişkisine ara değişkenler eklenmiştir.

Aynı uyarıcılar farklı bireylerde farklı tepkilere neden olabilir. Bu farklı tepkileri kaynağı olarak ara değişkenler gösterilir. Ara değişken olarak belirlenen bazı durumlar şunlardır:

- * Duyumsama
- * Algılama
- * Dikkat
- * Hafıza
- * Dürtü ve güdüler
- * Duygular
- * Kişilik
- * Sosyal etkiler

2. PSİKOLOJİK SÜREÇLERLE BİYOLOJİK YAPI ARASINDAKİ İLİŞKİ

2.1. Psikolojik Süreçlerin ve Davranışların Beyin Yapısıyla İlişkisi

İnsan doğadaki en karmaşık canlıdır. Bu karmaşıklık hem onun psikolojik süreçlerinde hem de beyinde gözlenir. İnsan beyinde nöron adı verilen yaklaşık 180 milyar sinir hücresi vardır. Sinir hücreleri birbirine sinapslarla bağlıdır. Her türlü davranış, beyin değişik bölgelerinde yer alan sinir hücrelerinin etkinliği ile gerçekleşir. Değişik duyu organlarından gelen binlerce bilgi sinir sistemi sayesinde taşınır, işlenir ve bu bilgilere uygun yanıtlar oluşturulur. Elinize batan bir iğneyi hissedip buna tepki vermeniz sırasındaki bilgi akışı elektrik sinyalleri sayesinde gerçekleşir. İnsan vücudunda en fazla elektrik üreten organlar beyin ve kalptir.

Sinir sistemi, merkezî ve çevresel sinir sistemi olarak ikiye ayrılır.

- a) **Merkezî Sinir Sistemi:** Beyin ve omurilikte bulunan nöronlardan oluşan sisteme merkezî sinir sistemi denir. Nöronlar insan vücudundaki bilgi aktarımını kimyasal ve elektriksel yollarla sağlayan sinir hücreleridir. Omurilik, omurga kanalı içinde uzanan ve sinirleri vücuda dağıtan merkezî sinir sistemi organıdır. Beynin bölümlerinden biri olan omurilik aynı zamanda reflekslerden sorumlu olan bölgedir. Omurilikte zarar gören sinirler ise kolaylıkla yenilenemez. Bu yüzden omuriliği zarar gören insanlar felç kalabilirler.
- b) **Çevresel Sinir Sistemi:** Beyin ve omurilik haricinde vücudu ağaç kökü gibi saran sinirlerden oluşur. Merkezî sinir sisteminden vücudun organlarına bilgi getirip götürme görevini üstlenir. Çevresel sinir sistemindeki bu sinirler hasar veya kopma durumunda kendilerini yenileyebilme özelliğine sahiptir.

2.2. Psikolojik Süreçlerin ve Davranışların Genlerle İlişkisi:

Genetik bilimi canlılardaki çeşitlilik ve kalıtımı inceleyen bilimdir. DNA aracılığıyla anne babadan gelen kalıtsal yapı değiştirilemez. Davranış ve psikolojik süreçleri sadece genetik aktarımla açıklamak mümkün değildir. Bu yapının çalışma şekli çevresel koşullara bağlı olarak değişebilir.

3. KALITIM VE ÇEVRENİN PSİKOLOJİK SÜREÇLERE VE DAVRANIŞLARA ETKİSİ

Kalıtım, bireyin temel eğilimleri ile davranışın alt ve üst sınırlarını belirler. Çevre koşulları ise alt ve üst sınır arasında davranışın hangi noktada gerçekleşeceğini saptar. Modern psikolojiye göre hem kalıtım hem de çevre davranışları etkiler. Bu etki duruma ve davranışın türüne göre değişebilir.

4. YAŞAM BOYU GELİŞİM

Gelişim: Büyüme, olgunlaşma gibi biyolojik faktörleri ve öğrenme gibi çevresel faktörleri içine alan, doğum öncesi dönemden ölüme kadar devam eden süreçtir. Sadece beden yapısındaki değişiklikleri değil sosyal, duygusal, zihinsel alanlardaki değişiklikleri ve yaşa uygun görevleri yapabilmeyi de kapsar. Gelişim yaşam boyu devam eden bir süreçtir.

Bu süreçle ilgili temel kavramlar; **büyüme, olgunlaşma** ve **öğrenmedir.**

Büyüme: Boy, kilo ve iç organların yapısında ve büyüklüğünde meydana gelen değişimlerdir.

Olgunlaşma: Kalıtıma bağlı olarak zamanla kendiliğinden gerçekleşerek, bireyin fiziksel ve zihinsel olarak kendisinden beklenen davranışı gerçekleştirecek düzeye ulaşmasıdır.

Öğrenme: Tekrar ve yaşantılar sonucunda davranışlarda meydana gelen kalıcı değişikliklerdir.

5. GELİŞİM DÖNEMLERİNİN TEMEL ÖZELLİKLERİ

Gelişim Dönemleri:

A- OKUL ÖNCESİ DÖNEM (0-6 YAŞ):

İlk bir aylık dönem yeni doğan dönemi olarak adlandırılır. 0-2 yaş arası fiziksel ve zihinsel gelişim çok hızlı olur. 3 yaş civarında oyuna düşkünlük başlar ve bu düşkünlük 6 yaşına kadar devam eder.

B- OKUL ÇAĞI (6-12 YAŞ):

Bireyin sosyalleşmeye başladığı ilk dönemdir. Anne baba etkisinden kurtulmaya başlar. Zihinsel olarak somut işlem dönemindedir.

C- BÜLÜĞ VE ERGENLİK DÖNEM (12-21 YAŞ):

Bu dönemde hipofiz bezinin büyüme hormonu salgılamasıyla biyolojik yapıda önemli değişimler olur. Ortalama 11-13 yaşlarında gerçekleşen hızlı fizyolojik değişim dönemine bülüğ dönemi denir. 13-14 yaşlarından sonra soyut işlem dönemi başlar. Zihinsel alanda geçirdiği değişim sonucunda soyut kavramları daha iyi anlayan ve kullanan gencin toplumsal olaylara, değerlere ve politikaya olan ilgisi artar. Bu dönem ergenlik dönemi olarak adlandırılır Ve 20-21 yaşlarına kadar devam eder. Ergenlik döneminde birey özellikle ailesine ve sosyal çevresine kendini kabul ettirme çabasına girdiğinden sosyal ve psikolojik çatışmalar yaşar. Bu süreç, bireyin ömür boyu taşıyacağı kişilik ve kimliğinin oluştuğu dönemdir.

D- YETİŞKİNLİK DÖNEMİ (21-65 YAŞ)

Ergenlik döneminden kazanılan kişilik ve kimlik yetişkinlik dönemi boyunca bireyin yaşam tarzını belirler. Fiziksel ve ya kişilik problemleri değil sosyal problemler ön plandadır.

E- YAŞLILIK DÖNEMİ (65- ? YAŞ):

Gerileme ve ya ikinci çocukluk dönemi olarak da adlandırılır. Birey, fiziksel ve sosyal olarak önemli kayıplar yaşar. Aşırı duygusal ve kırılığandır. Sürekli ilgi ihtiyacı duyarlar.

6. ORGANİZMA VE ÇEVRE İLİŞKİSİ

ORGANİZMA: Her türlü canlı varlığa Organizma denir. Psikolojide organizma kavramı, insanlar ve hayvanlar için kullanılır.

ÇEVRE: Canlıların yaşam ve gelişimini etkileyen bütünsel yapıya Çevre denir.

İnsanı etkileyen çevre doğum öncesi ve doğum sonrası olmak üzere ikiye ayrılır. Doğum öncesi çevrede sadece fiziksel etki söz konusu iken, doğum sonrası çevrede fiziksel ve sosyal etkiler gerçekleşir. İnsanın çevresi ile iletişim kurmasını sağlayan 5 temel duyu organı vardır: Görme, İşitme, Tat alma, Dokunma ve Koku alma duyuları. Uyarıcı ve davranış sürecinin ortaya çıkması bu duyu organlarına bağlıdır.

7. DUYUMUN ÖZELLİKLERİ VE TEMEL DUYUM BİLGİLERİ

DUYUMUN OLUŞMASI İÇİN GEREKLİ ŞARTLAR:

- Bir uyarıcının olması
- Uyarıcıların duyum eşiği aralığında olması
- Sağlıklı duyu organlarının olması
- Uyarıcıyı beyne iletecek duyum sinirleri ve sağlıklı bir beyin gereklidir.
- Uyarıcının iletebileceği ortamın uygun olması gerekir

DUYUM EŞİĞİ (Mutlak Eşik): Duyu organlarının uyarıcıları hissedebileceği alt ve üst sınır aralığına duyum eşiği denir. Uyarıcıyı hissedebileceği en alt sınıra ALT EŞİK, en üst sınıra ise ÜST EŞİK denir.

FARK EŞİĞİ: Uyarıcının bir önceki ve sonraki şiddet farkına fark eşiği denir. Fark eşiği arttıkça uyarıcının fark edilebilirliği de artar.

AŞIRI UYARILMA: Bir uyarıcının normal şiddetin üstünde ve uzun süre organizmayı etkilemesidir.

ÖRNEK: *Şiddetli ışık, yüksek ses, şiddetli ağrı v.b.*

YETERSİZ UYARILMA: Bir uyarıcının normal şiddetin çok altında ve uzun süre organizmayı etkilemesidir.

ÖRNEK: Sessiz ortamlar, Loş ışıklı ortamlar v.b.

- **NOT:** Aşırı ve yetersiz uyarılma organizmanın, hem fiziksel hem de psikolojik dengesinin bozulmasına yol açar.

ALIŞMA: Duyu organlarının sık sık karşılaştığı uyarıcılara karşı bir süre sonra tepkide bulunmamasıdır. Duyu organlarının aynı şiddet seviyesini koruyan bir uyarıcıya sürekli maruz kalması sonucu bu uyarıcının ilk etkisini giderek kaybetmesi ve bu uyarıcıya karşı tepkinin giderek zayıflaması veya tepkinin ortadan kalkmasıdır.

ÖRNEK 1: Uyuduğumuz odadaki saatin tik tak seslerini bir süre sonra duymamamız (sese alışma), sürülen parfüm kokusuna bir süre sonra hissetmememiz.

ÖRNEK 2: Sürekli çalışan buzdolabının sesinin bir süre sonra duyulmamasıdır.

DUYARSIZLAŞMA: Bireyin aşırı üzüntü, acı ve sevinç gibi iç uyarıcılarla sürekli karşılaşması sonucunda önceleri gösterdiği duygusal davranışın zayıflaması durumudur. Birey bu uyarıcılara eskisi gibi tepki vermez veya tepkisi çok az olur.

ÖRNEK 1: Sürekli azarlanan bir çocuğun bir süre sonra bu azardan etkilenmemesi

ÖRNEK 2: İlk ameliyatında çok heyecanlanan bir doktorun 100. ameliyatında ilk ameliyat kadar heyecanlanması.

DUYARLILAŞMA: Organizmanın çok sık tekrarlanan uyarıcılara karşı verdiği duygusal tepkilerin giderek artmasıdır. Duyarlılaşıma da uyarıcının tekrarlanması sonucu gelişir. Fakat bu defa, tekrarlanan uyarıcının etkisi giderek artar, bu uyarıcıya karşı ortaya çıkan davranış giderek kuvvetlenir.

ÖRNEK 1: Alnınıza düşen yağmur damlaları normalde sizi etkilemez, fakat bu uyarımın sürekli tekrarlama sizde rahatsızlık yaratır.

➤ **NOT : 1-** Alışma ve duyarlılaşma birbirine zıt süreçlerdir.

2- Alışma duyu organlarında oluşan bir durumken, Duyarsızlaşma duygularda oluşan bir durumdur.

UYUM SAĞLAMA (Adaptasyon) : Organizmanın değişen farklı şartlara uygun tepkiler göstermesine denir

ÖRNEK: Başka bir topluma giden bir kişinin o kültüre uygun davranış kazanması. (Sosyalleşme)

DENGELENME (Homeostatis) : Aşırı veya yetersiz uyarılma sonucunda uyum ve denge durumu bozulan organizmanın tekrar normal yaşantısına dönmeye yönelik gösterdiği, türe özgü tepkilere dengelenme denir. Bu tepkiler bilinçli ya da bilinçsiz olabilir. Dengesi bozulan organizma çeşitli etkenleri (su, besin, oksijen miktarı) belli düzeyde tutarak normal yaşantısını sürdürme durumudur.

ÖRNEK: İnsanın vücut ısısı, kalp atışı, tansiyonu değiştiğinde, organizma uyumu sağlamak için çaba harcar. Üşüyünce titreriz, sıcakta terleriz, yorulduğumuzda dinleniriz veya uyuruz.

İnsan dış ve iç uyarıcıları, duyu organları aracılığıyla alarak beyne iletir ve bu uyarıcılar beyinde bir anlam kazanırlar. Bu sürece algı süreci denir.

8. ALGI SÜRECİ

ALGI SÜRECİ : UYARICI \implies UYARIM \implies DUYUM \implies ALGI

UYARICI: Organizmayı harekete geçiren her türlü iç ve dış etkene uyarıcı denir.

UYARIM: Uyarıcıların duyu organlarını etkilemesine uyarım denir

DUYUM: Uyarıcıların duyu organları aracılığıyla beyne ulaştırılmasına duyum denir.

ALGI: Beyne gelen uyarıcıların beyinde anlam kazanmasına algı denir.

8.1 ALGININ OLUŞMASI İÇİN GEREKLİ ŞARTLAR

- Bir uyarıcının olması
- Uyarıcıların duyum eşiği aralığında olması
- Sağlıklı duyu organlarının olması
- Uyarıcıyı beyne iletecek duyum sinirleri ve sağlıklı bir beyin gereklidir.
- Uyarıcının iletebileceği ortamın uygun olması gerekir
- Zihinde uyarıcıya ait bir deneyim olmalıdır

8.2 DUYUM VE ALGI ARASINDAKİ FARKLAR

- 1- Duyum, uyarıcıların herhangi bir duyu organını etkilemesidir, algı ise uyarıcılara bir anlam verilmesidir.
- 2 - Duyum basit fizyolojik bir olaydır. Algı ise karmaşık psikolojik bir olaydır.
- 3 - Duyumda uyarıcılar tek tek değerlendirilir. Algıda ise bir bütün olarak değerlendirilir.
- 4 - Duyumda öğrenmenin etkisi yoktur. Bu nedenle her bireyde aynı şekilde gerçekleşir.
- 5- Algıda öğrenmenin etkisi vardır. Bu nedenle bireyden bireye farklılık gösterir.

9. ALGININ ÖZELLİKLERİ

9.1 ALGI ALANI

Kişinin belli bir anda çevresinde duyu organlarıyla görebildiği, işitebildiği, koklayabildiği, duyabildiği, dokunabildiği her şey o kişinin algı alanını oluşturmaktadır.

ÖRNEK: *Sınıftayken çevremizde çok çeşitli uyarıcılar vardır. Bunlardan farkında olduklarımız, algı alanımızı oluşturur. Biz çevremizdeki her şeyi algılayamayız. Bu nedenle algı alanı da sürekli değişir.*

9.2 ALGI DAYANAĞI

Algılarımızı etkileyen daha önceki tüm öğrenme ve yaşantılarımıza algının dayanağı denir. İnsan dış dünyayı olduğu gibi anlamlandırmaz. Daha önceden öğrenilmiş bilgiler ve yaşantılar algılamasına yön verir.

ÖRNEK: *Daha önce uçak kazası geçirmiş bir kişinin uçak görünce korkması*

9.3 ALGIDA SEÇİCİLİK VE DİKKAT:

ALGIDA SEÇİCİLİK: Organizmanın, uyarıcılar arasından bir veya birkaçına öncelik tanıyarak algılamasına seçicilik denir. Algıda seçiciliği etkileyen en önemli süreç, dikkattir.

ÖRNEK: *Aç bir insanın sokakta önce lokanta tabelasını görmesi.*

DİKKAT: Duyu organlarının bilinçli olarak belirli bir konu ya da nesne üzerinde yoğunlaşmasıdır. İnsanın uyarıcılar arasında dikkatini belli bir uyarıcıya veya uyarıcılara toplar ve onlara öncelik tanır. Algıda seçiciliği ve dikkati etkileyen iç ve dış etkenler vardır.

A-) İÇ ETKENLER (Kişiden kaynaklanan):

a) **İhtiyaçlar ve güdü:** İhtiyacı duyulan şeyleri daha çabuk algılarız.

Örnek: *Aç olan bir insanın dikkatini yiyeceklerin üstünde toplaması.*

b) **İlgiler:** İnsanlar, ilgi duydukları uyarıcıları daha çabuk algılar.

Örnek: *Gazete okurken sporseverlerin dikkatini daha çok spor sayfasının çekmesi.*

c) **Meslek:** İnsanlar, meslekleri ile ilgili uyarıcıları daha çabuk algılar.

Örnek: *Televizyonda hava durumu haberi geçtiği zaman denizcilerin ve şoförlerin dikkatini hemen çekmesi*

d) **Beklentiler:** Bir takım beklentilerde olan insanlar, dikkatlerinin bu beklentiler yoğunlaşması.

Örnek: *Birinden telefon bekleyen birisinin dikkatini telefonda olması.*

e) **Tutumlar:** İnsanlar, tutumları doğrultusunda dikkatlerini, bu uyarıcılara yöneltir.

Örnek: *Bir futbol takımını tutan kişi gazetede tuttuğu takımla ilgili haberleri hemen fark etmesi.*

f) **Geçmiş yaşantılar ve deneyimler:** Daha önce öğrenilen bilgilerin sonraki algıları etkilemesidir.

Örnek: *Trafik kazası geçirmiş birisi, kaza geçirdiği bölgeden geçerken burayı hemen fark etmesi.*

B-) DIŞ ETKENLER (Uyarıcıdan kaynaklanan):

a) **Şiddet ve Büyüklük:** Şiddetli ve büyük uyarıcılar diğer uyarıcılardan daha fazla dikkat çeker.

 rnek: Şiddetli bir ses veya Şiddetli bir ıŐıđın hemen dikkat çekmesi

b) **Tekrar:** Sık sık tekrarlanan uyarıcılar daha çabuk fark edilir.

 rnek: Öğretmenin kalemini tahtaya belirli bir ritimle vurması.

c) **Zıtlık:** Benzer veya aynı uyarıcıların olduğu bir ortamda, bu uyarıcılara zıt olan uyarıcılar daha kolay fark edilir.

 rnek: Karla kaplı bir ortamda siyah tavŐanlar, beyaz tavŐanlardan daha kolay fark edilir.

d) **Yenilik:** Uyarıcıdaki ani deđiŐiklikler dikkatimizi hemen  eker.

 rnek: Odamızdaki eŐyaların her zamanki yerlerinin deđiŐtirilmesi.

e) **Uyarıcının Tuhafliğı:** AlıŐık olmadığımız tuhafliklar, gariplikler hemen dikkatimizi  eker.

 rnek: Yolda yürürken Kızilderililer gibi giyinmiŐ birisinin hemen fark edilmesi.

f) **Hareket:** Hareketli uyarıcılar daha çok dikkatimizi  eker.

 rnek: gökyüzüne bakarken kayan yıldızın hemen fark edilmesi.

9.4 ALGIDA DEğişMEZLİK:

Daha önce çeşitli özellikleriyle (renk, büyüklük, Şekil) algılanan nesnelerin, bu özellikleri deđiŐmesine rağmen, algılanmalarının aynı kalması, yani aynı nesne olarak algılanmasına algıda değişmezlik denir.

   türlü algıda değişmezlik vardır. Parlaklık, Renk deđiŐmezliđi, büyüklük deđiŐmezliđi ve Şekil deđiŐmezliđi.

a) **PARLAKLIK VE RENK DEđiŐMEZLİđİ:** Daha önce algılanan nesnelerin, renkleri değişik koŐullarda farklı renkte görünmesine karŐın nesnenin hep aynı renkte algılanmasıdır.

 rnek: Turuncu olduğunu bildiğimiz portakalı gece karanlığında gri-siyah olarak gördüğümüz halde onu turuncu olarak algılamaya devam ederiz.

b) **BÜYÜKLÜK DEđiŐMEZLİđİ:** Daha önce algılanan nesnelerin, görünen büyüklükleri deđiŐse de hep aynı büyüklükte algılanmasıdır.

 rnek: U aktayken evler çok k  k görülür, fakat biz onları gerçek büyüklükleriyle algılamaya devam ederiz.

c) **ŞEKİL DEđiŐMEZLİđİ:** Daha önce algılanan nesnelerin, değişik açılardan farklı biçimlerde görülmesine karŐın nesnenin hep aynı biçimde algılanmasıdır.

 rnek: Bir tabak üstten bakınca çember, yandan bakınca elips Őeklinde görüldüğü halde biz onu hep yuvarlak olarak algılarız.

9.5 ALGIDA ORGANİZASYON (ÖRGÜTLEME):

Uyarıcıların tek tek değil, anlamlı iliŐkiler bütünü halinde algılanması olayıdır. Algının bu özelliği sayesinde çevremizi düzenli ve anlamlı olarak algılarız.

 rnek 1: Bir insanın yüzünü kaŐ, göz, burun, ağız toplamı olarak değil de bir bütün yüz olarak algılarız.

 rnek 2: Bir müzik parçası dinlediğimiz zaman tek tek notalar değil, bütünlüğü olan bir melodi iŐtiriz.

Algıda organizasyon iki Şekilde gerçekleşir: Şekil-Zemin algısı ve Gruplama

a) **Şekil (figür) - Zemin (fon) Algısı:**

Bütün algılamalarda bir Şekil bir de zemin vardır. Her Şekil (nesne) bir zemin üzerinde yer alarak ( rg tlenerek) algılanır. Yani zemin olmadan Şekil olmaz.  nk  Şekil zemin içinde anlamını kazanır. Şekil, zeminin üstünde olan, zeminin önünde göze çarpan, o an dikkatimizi çeken Őeydir. Őeklin arka planında kalan kısmı ise zemindir.

Bazı durumlarda, Şekil ve zemin yer değişebilir. Bir biçimi önce Şekil, sonra zemin olarak algılayabiliriz. Ama bir biçimi aynı anda hem Şekil hem de zemin olarak algılayamayız. Şekil-zemin ilişkisi bütün duyu organları için geçerlidir.

Örnek: Sokakta yürürken kuş sesini (şekil) dinlerken şehrin trafiğinin sesi arkada zemin oluşturur (işitme). Oturduğumuz odanın alışageldiği kokusu zemin, mutfaktan gelen balık kokusu şekildir (koku). Okuduğun kitabın sayfaları zemin, kelimeler ise şekildir (görme).

b) Algıda Gruplama:

Birbirine benzeyen, yakın olan veya devamlılık gösteren uyarıcılarının gruplanarak tek bir uyarıcı olarak algılanmasıdır.

Benzerlik, yakınlık, devamlılık, tamamlama olmak üzere dört çeşidi vardır.

- **Benzerlik ilişkisi:** Benzer olan uyarıcılar bir arada bir bütün olarak algılanır.

- **Yakınlık ilişkisi:** Birbirine yakın olan nesnelere birlikte bir bütün olarak algılanır.

- **Devamlılık (Süreklilik) ilişkisi:** İnsan algısı, uzanan bir şekli (devamlılık/süreklilik arz eden), yönelimine göre bitiş noktasından devam ettirme eğilimindedir (Kapalılık etkisi ile de ilgilidir.)

- **Tamamlama (Kapalılık) ilişkisi:** Eksik olan uyarıcıları zihnimizde tamamlayarak algılama olayıdır. Tamamlama için o nesnenin daha önce biliniyor yani algılanmış olması şarttır.

Örnek: Bir ıgnliiz üvnsertsinede ypalın arşatramya gröe, kleimleirn hrfalreiinn hnagi sııdaa yzalıdkılraı ömneli dğeliimş. Öenlmi oaln brinci ve snonucnu hrfain yrenide omlsaimyş. Ardakai hrfaliren sıısaı kriaışk oslada ouknyuorumş. Çnükü kleimlrei hraf hraf dğeil bri btüün oalark oykuorumuş.

9.6. DERİNLİK ALGISI (Perspeltif):

İnsan gözü en ve boy olmak üzere iki boyutludur. Fakat biz birtakım algısal ipuçlarını kullanarak nesnelere derinliğini de (üçüncü boyutu) algılarız. Nesnelere üç boyutlu (en, boy ve derinlik) olarak algılanmasına derinlik algısı denir. Uzak ve yakınlık ayırımında, uzaktaki nesnelere yakındaki nesnelere göre daha büyük görünmesi önemli ipucudur. Derinlik algısının oluşmasında, uyarıcıların iki gözle alınarak beyne iletilmesi önemli bir ayrıntıdır. Çocuklarda derinlik algısı 3-4 aylıkken oluşmaya başlar ve aşamalı olarak 1,5 – 2 yaşlarında tamamlanır.

9.7 UZAY (MEKÂN) ALGISI:

Nesnelere belli bir mekan içerisinde sağ-sol, ön-arka, yukarı-aşağı gibi yön terimlerini kullanarak yerleştirilip algılanmasıdır.

9.8 ZAMAN ALGISI:

Zaman algısı iki türdür.

a) **Fiziki (Nesnel) Zaman:** Uzayıp kısalmayan sabit zamandır. Değişken değildir.

Örnek : Bir günün 24 saat oluşu, bir haftanın 7 gün oluşu gibi.

b) **Psikolojik (Öznel) Zaman:** Uzayıp kısalabilen zamandır. Kişinin psikolojisine göre zamanın çabuk veya geç geçmesidir. Kişiden kişiye, hatta aynı kişi için bile değişen zamandır.

Örnek: Derste sıkılan bir öğrenci için zaman çok zor geçerken, dersi zevkli geçen bir öğrenciye zaman çok çabuk geçer.

10. ALGI YANILMALARI:

Beyne gelen uyarıcıların, beyinde yanlış anlam kazanmasına Algı Yanılması denir. İllüzyon ve Hallüsinasyon olmak üzere iki tür algı yanılması vardır.

10.1 İLLÜZYON (Yanılsama) :

Var olan bir uyarıcının fiziksel ya da psikolojik nedenlerle gerçekte olduğundan farklı algılanmasıdır.

İki tür illüzyon vardır: Fiziksel İllüzyon, Psikolojik İllüzyon

A-Fiziksel İllüzyon:

Nesnelerin fiziksel özelliklerinden kaynaklanan ve herkesin aynı yanılgıya düştüğü algı yanılsamasıdır. Bu algı yanılsamalarının temelinde derinlik ipuçlarının yanlış yorumlanması yatar.

Örnek 1: Tren raylarının ileride birleşiyormuş gibi görünmesi

Örnek 2: Gece yürürken gökyüzündeki ayın bizimle beraber hareket ediyormuş gibi algılanması.

Örnek 3: Suyu batırılan çubuğun karşıdan bakınca kırılmış gibi algılanması

B-Psikolojik İllüzyon:

Bireylerin psikolojik özelliklerinden kaynaklanarak, her insanda farklı yanılgılara yol açabilen algı yanılsamasıdır.

Örnek 1: Sisli bir havada ağacı insan zannetmek

Örnek 2: Loş bir ortamda bez parçasını fare olarak algılamak

Örnek 3: Su hortumunu yılan zannetmek

10.2 HALÜSİNASYON (Sanrı) :

Var olmayan bir uyarıcının varmış gibi algılanmasına Halüsinasyon denir. Halüsinasyon akıl hastalarında, yüksek ateşli hastalıklarda, alkol ve uyuşturucu bağımlılarında, aşırı ve yetersiz uyarılma sonucu oluşan duygusal yoğunlaşmalarda görülür.

Örnek 1: Ellerinin üzerinde fillerin yürüdüğünü görmek

Örnek 2: Zil çalmadığı halde zil sesi duymak

Örnek 3: Çevresinde, gerçekte var olmayan yaratıklar görmek.

10.3 İllüzyon Ve Halüsinasyon Arasındaki Farklar:

- 1- İllüzyonda bir dış uyarıcı vardır. Fakat Halüsinasyon'da dış uyarıcı yoktur.
- 2- İllüzyon normal her insanda görülür. Ama Halüsinasyon genelde akıl hastalarında, ateşli hastalıklarda, alkol ve uyuşturucu bağımlılarında, aşırı-yetersiz uyarılmalarda görülür.
- 3- İllüzyon tedavi gerektirmez. Sık tekrarlanan halüsinasyonlar ise tedavi gerektirir

11. ALGIYI ETKÜLEYEN FAKTÖRLER

11.1 İç Etkenler

- a) Duygular (korku, öfke, üzüntü, sevinç vb.)
- b) Dürtü, güdü ve ihtiyaçlar
- c) Psikolojik ve zihinsel durum
- d) Algıya hazır olma
- e) Geçmiş yaşantılar ve öğrenme
- f) Tutum ve önyargı
- g) Meslek ve ilgiler
- h) Beklentiler

11.2 Dış Etkenler

- a) Fiziki çevre (ısı, ışık, sıcaklık, iklim)
- b) Sosyal çevre (kültür)